

INVITACIÓ A L'ECOLOGIA INTEGRAL

AGENDA LLATINOAMERICANA

Aquest any 2017 la nostra Agenda convida els lectors, els militants i les comunitats, a assumir aquest repte: confrontem-nos amb una actitud ecològica integral. És veritat que estem preocupats per l'ecologia des de fa molt temps. Però ara se'ns repeta a fer un pas més: assumir aquesta causa d'una manera tan conscient i coherent, que es converteixi en un marc de referència central, de manera que la nostra vida i la nostra praxi siguin integralment ecològiques, estructuralment integrades en l'harmonia amb la natura que som, amb la comunitat de la vida a la qual pertanyem, amb el planeta que habitem. Allò ecològic no serà pas només un element en la nostra vida, sinó el marc més ampli en el qual quedin integrades tota la resta de les nostres vivències i preocupacions.

Seria demanar massa? A primera vista podria semblar que sí, que és massa, que els éssers humans som més que "ecològics", i que per tant aquesta dimensió no pot donar raó integral de la nostra vida i el nostre sentit... I, segons des de quin rerefons cosmovisional es faci aquesta objecció, cal respondre, amb tot respecte, que sí, que a moltes persones l'"ecologia integral" els pot semblar massa pretensió.

Bé, però tot i així, a aquestes persones l'Agenda Llatinoamericana els vol demanar un vot de confiança: veniu amb nosaltres, recorreu aquest camí, aquesta *proposta*, i vegeu com, en efecte, és possible ampliar la nostra mirada i descobrir que allò ecològic sí que té capacitat per abraçar i reorientar totes les nostres dimensions humanes –inclosa l'espiritualitat–, emmarcant-les precisament en la realitat més real: la natura que som, el planeta que habitem, la sacralitat de la qual hem brotat.

A tots/es l'Agenda Llatinoamericana demana aquest vot de confiança, i ens convida a assumir el repte de confrontar la nostra vida amb el repte ecològic d'una forma integral.

Viure, ser, sentir... d'una forma integralment ecològica, és, sobretot, un problema de "visió",

de forma de veure, *d'educació dels ulls i del cor*. Es tracta de revisar curosament les idees antiecològiques que puguem continuar arrossegant del vell paradigma (el que precisament ens ha dut a viure antiecològicament), i a obrir la mirada a la nova visió que la humanitat està assolint. Perquè –tots els observadors coincideixen– el que més ens està transformant i ens està portant a assumir aquesta actitud integralment ecològica, és precisament el mateix cosmos, la seva història ara descoberta, la natura, la seva força transformadora evolutiva fins ara molt desconeguda.

En definitiva, la ciència, la *nova cosmologia*, tant l'astrofísica com les noves ciències de la vida, és la que ens està dient que estàvem equivocats, que estàvem d'esquena al món, mirant potser un cel damunt nostre que ara costa saber on és. La nova ciència ens diu que ens hem de desvetllar, que hem viscut somiant al marge i en contra del món, i que és al revés com hem de viure, en plena harmonia i integració amb allò ecològic. Cosmocentrats, amb els peus a terra, i amb les arrels a la Vida.

Abans d'oferir-nos la reflexió i el testimoni dels militants llatinoamericans que enguany es donen cita a les seves pàgines, l'Agenda ens ofereix, en aquestes quinze pàgines inicials, una proposta esquemàtica d'idees per adquirir aquesta visió integralment ecològica. És el "carisma" de l'Agenda: un senzill instrument d'educació popular que intenta "provocar transformacions de consciència necessàries per tal que sorgeixin pràctiques noves", pràctiques que sorgeixin des d'una altra visió sistèmica, integralment ecològica en aquest cas, que ajudi a salvar la vida i el planeta.

Aquesta Agenda de paper continua en el ciberespai amb la seva "Pàgina d'informació i materials complementaris". Podeu trobar-hi aquesta mateixa "Proposta", però en format digital, i notablement ampliada, amb més idees i suggeriments pràctics: latinoamericana.org/2017/info

1. ECOLOGIA INTEGRAL, MOLT MÉS QUE AMBIENTALISME

En general els lectors d'aquesta Agenda estan tots/es preocupats per l'ambient, per l'ecologia; són els que solem anomenar "ambientalistes": estan compromesos en tenir cura de l'ambient, la natura, el planeta... Anomenem "ambientalisme" a aquesta actitud, que afortunadament ha anat creixent els anys passats. Però ara se'ns demana anar més enllà de l'ambientalisme i passar a una actitud d'"ecologia integral"... Quina és la diferència entre les dues actituds?

L'ambientalisme, una actitud ecològica incompleta

Els estrictament "ambientalistes" actuen com a bombers, apagant focs: avui demanen que un parc sigui declarat nacional, demà protesten contra la construcció d'un pantà, passat demà contra una mina... Està molt bé el que fan, i és necessari fer-ho, però no n'hi ha prou, no resol els problemes; simplement cura símptomes, posa pegats, però permet que el problema principal, la causa més profunda, continuï allà.

Aquest ambientalisme superficial identifica els problemes ecològics en allò que impedeix el funcionament de la "societat moderna desenvolupada" (esgotament o contaminació dels recursos, desastres...). Confia que les solucions tecnològiques podran mantenir els danys dins de límits suportables. No se'ls ocorre qüestionar el mite del *desenvolupament il·limitat*, del *creixement econòmic constant*... És a dir, mentalment, l'ambientalisme continua *dins del sistema*, és deutor de la mateixa mentalitat que ha causat els problemes ecològics. Proposa una política de solucions que no tallen el mal, sinó que simplement tracta d'alleugerir les seves conseqüències, i així el perllonguen... Deia Einstein que un mal no es pot arreglar amb una solució que està dins de la mateixa mentalitat que va causar el problema: l'actitud ecològica ambientalista – també anomenada reformista o superficial – és ben intencionada, però no deixa de ser part del

problema; no és la solució radical; consenteix que el problema continuï.

L'actitud ecològica radical

Una altra actitud és la radical, perquè vol *anar a l'arrel* del problema. Les diverses corrents ecològiques que s'hi agrupen coincideixen a identificar aquesta *arrel* en les *idees i representacions* que han possibilitat la depredació de la natura i han dut el món occidental vers l'autodestrucció. Aquesta és l'arrel del problema, perquè és *l'arrel del sistema que l'ha causat*.

Per això, aquests ecologistes proposen *lluitar per un canvi en les idees profundes que sostenen la nostra civilització i configuren la nostra forma de relació amb la natura*, relació que ens ha dut al desastre actual i a la possible catàstrofe.

L'actitud ecològica radical implica una crítica als fonaments culturals d'occident. Qüestiona fonamentalment: la *primacia absoluta que donem als criteris economicomaterials* per mesurar la felicitat i el progrés; la creença en la possibilitat d'un *creixement constant i il·limitat* tant en economia com en comoditats i en població humana, com si no hi hagués límits o no els estiguéssim sobrepassant ja; la creença que la tecnologia i el creixement solucionaran tots els problemes; l'absurd d'una economia que tot ho quantifica menys els costos ecològics, i sobretot, la greu ignorància sobre la complexitat de la vida, la sacralitat de la matèria i la força espiritual de l'Univers.

Aquesta forma tradicional de pensar, aquest *vell paradigma*, que té *arrels filosòfiques i fins i tot religioses*, és allò que ens ha posat històricament en guerra contra la natura, contra la biodiversitat, contra els boscos, els rius, l'atmosfera, els oceans... Només canviant aquesta vella forma de pensar ens podrem reconciliar amb el planeta. Si no eradiquem la forma de pensar que és la causa que estem destruint el planeta, no serviran de gaire res les actituds ambientalistes, apagant els focs causats per aquesta mentalitat, deixant que

continui dempeus la mentalitat vella, fent desastres ecològics cada dia.

Comparació entre les dues actituds ecològiques

- L'ecologia integral, radical, intenta combatre:
- No només els *síntomes* (contaminació, deforestació, destrucció...), sinó sobretot les *causes* (les nostres idees, el model de relació amb la natura, el vell paradigma...).
 - No només el *bé dels humans*, sinó el *bé de la vida*, de tota vida, pel seu mateix valor intrínsec, al marge que ens sigui útil o no als humans.
 - No només *accions pal·liatives* (apagafocs), sinó *canvi d'idees*, de pressupòsits filosòfics, de valors ètics, autocomprensió de nosaltres mateixos... o sigui, mentalitat nova, "*canvi de paradigma*".
 - No tant *canviar la natura*, actuant-hi, com *canviar-nos a nosaltres mateixos* (una ecologia també "interior").
 - No només canviar el *hardware* (accions sobre la natura) com també el *software* (la nostra cosmovisió, les idees que tenim sobre la natura, que dirigeixen la nostra forma de relacionar-nos-hi).
 - No considerar-ho tot en funció de l'ésser humà (*antropocentrisme*), sinó respectar el centre real de la realitat, que és la "Comunitat de la Vida" en aquest planeta, de la qual nosaltres mateixos en depenem; respectar el *cosmobiocentrisme* real.
 - No perdre de vista la *precedència de la Vida i de la biosfera* d'aquest planeta sobre el bé dels interessos particulars de l'espècie humana, ja que aquesta no és pas possible fora d'aquesta comunitat de la vida d'aquest planeta (valoració conjunta de tots els éssers).
 - Reavaluar la nostra "superioritat" humana*, superant la nostra clàssica infravaloració de la natura (per considerar-la "matèria" inert, mer rebost o magatzem d'objectes i recursos al nostre servei...), i deixar de considerar-nos els seus amos i senyors absoluts.
 - Revisar les creences religioses* que de fet ens han allunyat d'una sintonia profunda amb la natura, o ens l'han fet infravalorar.
- Òbviament, aquestes dues actituds no són una disjuntiva: es poden assumir les dues actituds alhora.

Una actitud ecològica integral

No n'hi ha prou, doncs, amb una actitud de "cura" de la natura (no balafiar, estalviar, calcular i integrar a partir d'ara els costos ecològics...). Això està molt bé, però encara cal molt més. Cal arribar a redescobrir la Natura...:

- com el nostre *àmbit de pertinença*,
- com el nostre *nínxol biològic*, la nostra *placenta*,
- com a *camí de desenvolupament* i *camí espiritual*,
- com a "*revelació*" major per a nosaltres mateixos.

És una nova forma d'entendre no només el cosmos, sinó nosaltres mateixos dintre seu, una veritable "revolució copernicana". Un *nou paradigma*.

Una visió holística

Tot això és una visió nova, no antropocèntrica, sinó **holística**: mirar-nos ara *des del tot* (natura), i no pas *des de la part* (l'ésser humà). I creure en la *primacia del tot sobre la part*. L'ésser humà necessita de la Natura per subsistir, la Natura pot passar tranquil·lament sense l'ésser humà. L'humanisme clàssic postulava que l'ésser humà era l'únic portador de valors i significat, i que tota la resta era matèria bruta al seu servei... Ha estat una *visió greument equivocada, que ens ha posat en contra de la natura, i que s'ha d'eradicar*.

No es tracta només de "cuidar" el planeta perquè ens interessa, o perquè està amenaçada la nostra vida, o per motius econòmics, ni tan sols per evitar la catàstrofe que s'apropa... Tots aquests motius són vàlids, però encara pertanyen al sistema que ha causat el dany, i no arreglaran pas l'arrel del problema. Només si abordem una "reconversió ecològica" dels nostres estils de vida, de la nostra mentalitat, fins i tot de la nostra espiritualitat... estarem en capacitat de "tornar a la nostra Casa Comuna", a la Natura, de la qual, indedugament, ens en vam autoexiliar en algun moment del passat.

Captar aquests motius més profunds, els motius que van a l'arrel, descobrir l'ecologia com a camí integral de saviesa per a la nostra pròpia realització personal, social i espiritual, això és el que significa arribar a descobrir l'"ecologia integral". Amb ella podrem viure en plenitud la comunió i l'harmonia amb tot el que existeix, i amb tot el que som, sabent-ho i assaborint-ho, d'una manera integralment ecològica, sense quedar-nos en actituds curtes, simplement ambientalistes, a mig camí. □

2. LA NOVA COSMOLOGIA, ALLÒ QUE MÉS ENS ESTÀ CANVIANT

Quin és el factor més important que ha causat aquest creixement de consciència ecològica que la humanitat està experimentant? La majoria dels analistes coincideixen: és la ciència, la revolució científica que la humanitat ha realitzat els darrers segles, a un ritme accelerat. I quan diem “ciència” no ens referim només a la cosmologia, sinó a la nova física, la física subatòmica i la quàntica, la nova biologia, l’astrofísica... i els més de mil milions d’ordinadors que hi ha al món i que treballen per a nosaltres, i els súper ordinadors, i les més de 17.000 universitats que desenvolupen la ciència arreu del món...

Necessitats d’explicació i de sentit

Efectivament, som una *espècie emergent* en aquest planeta. I, a més, hem acabat d’arribar. Sembla que “Déu no ens va crear” com havíem imaginat, al principi de tot, i expressament, mitjançant una primera parella a la que hauria explicat la seva voluntat que no mengessin de l’arbre de la ciència del bé i del mal... Si Déu no ens ha creat, ho ha fet fent-nos evolucionar a partir d’altres espècies, en el mateix procés evolutiu en el qual han sorgit totes les espècies que han aparegut en aquest planeta. Sobre aquesta base, plenament científica avui, podem/hem de reinterpretar-ho tot.

Som un primat que s’ha caracteritzat per l’*admiració*, el *desig de saber*, el *preguntar* (Aristòtil després diria que aquest és el començament de la saviesa). Un primat que no en fa prou amb viure, sobreviure... sinó que pensa, reflexiona i sap –o creu saber. És una espècie en la qual el saber s’ha convertit en constitutiu (*homo sapiens*): necessitem explicar-nos allò que veiem, allò que passa, allò que sentim, allò que és. La nostra espècie ha pres tant del pensament mític (*mythos*) com del racional (*logos*). Amb el *mythos* creem sentits per a la nostra vida –encara que sigui creant-los literalment del no res, sense cap altra base que la nostra pròpia *intuïció*–; amb el *logos* ens apliquem sobretot al pensament que cerca com produir canvis a l’exterior de nosaltres mateixos: com manipular la realitat que ens envolta per fer-la més habitable, per posar-la al nostre servei.

Però no teníem mitjans. I vam suplir-los amb

intuïció, amb sentit místic, amb premonicions, amb sentiment religiós... Cada religió va elaborar dins de la seva cultura la seva pròpia explicació, amb els seus mites, creences, reflexions, ritus, pràctiques de saviesa... no només per *explicar*, sinó sobretot per *donar sentit*, missió, esperança i alegria a la vida humana, i per fer-la possible, per fer-nos animals viables. Amb les seves forteses i debilitats, allò va funcionar; tot i que, amb la distància del temps i a l’alçada de la ciència que avui tenim, veiem ara les grans limitacions que van tenir aquelles representacions (que van marcar-nos indeleblement, per cert; encara avui portem aquestes marques en la nostra herència cultural).

Per més que haguéssim volgut, no haguéssim pogut saber més: no teníem ciència, no coneixíem realment, només intuïem, imaginàvem, i sovint, vam fer-ho amb genialitat respecte dels grans valors que necessitàvem per viure i per conviure. Però en allò que és conèixer la nostra pròpia casa, la natura, la Terra, el cel, el cosmos... no podíem; no podíem endevinar. Ningú no podia endevinar que estàvem sobre una esfera errant que girava al voltant d’un eix inclinat sobre el pla de la nostra òrbita. Fins al segle XVII no vam tenir els instruments necessaris per observar-ho. Galileu va aconseguir 20 augments amb el seu telescopi; avui aconseguim vàries desenes de milers d’augments. Ell només comptava amb la llum visible als ulls; avui els telescopis són ràdiotelescopis, utilitzen moltes altres llums (infraroja, rajos alfa, gamma... i des del 2015 les “ones gravitacionals”); són mitjans complementàriament combinats per observar totes les llums, fins i tot les que els nostres ulls no són capaços de captar...

La nova visió que la ciència ens dóna sobre l’Univers implica per a nosaltres quelcom semblant a un nou naixement, perquè veiem un altre món. El món que avui coneixem és totalment diferent del món en què pensàvem que estàvem. Si som uns “éssers-en-el-món”, la ciència ens ha transformat, perquè ens fa conscients que estem en un altre món. I aquest altre món no només es diferencia en les seves dimensions (infinítament major en espai, en

temps), sinó en la seva història, i sobretot en la seva naturalesa i en la seva complexitat. És un “altre món”. I per això, nosaltres, que som part i fruit d’aquesta nova visió del món, resultem ser una altra cosa diferent d’allò que pensàvem. La ciència ens ha transformat.

Aquest canvi no ha pas vingut de cop, ni tampoc en un segle. En portem quatre en què els nous coneixements científics han estat tants, tan ràpids i tan revolucionaris, que no ha donat temps a la societat a socialitzar-los i assimilar-los degudament en la profunditat de la cultura. Les teories, els costums, la moral, les religions, la saviesa popular... encara són deutores en gran part de la visió tradicional pre-científica. Sobretot les religions, que tenen especial resistència als canvis.

Estem en l’“edat de la ciència”, un temps cultural nou marcat pel coneixement científic, que ho impregna i ho transforma tot. És la primera vegada que tenim un relat únic de l’origen de l’Univers i del nostre planeta, per a totes les cultures i totes les religions, per a tota la humanitat; i també per primera vegada, es tracta d’un relat no mític ni religiós.

Si l’època de la ciència mecanicista reduccionista va desencantar el món i ens el va presentar com un mer rebost de recursos materials, sense ànima, només valuosos si es posaven al nostre servei, a punt per menjar, comprar o vendre, la ciència actual és molt diferent, i arreu descobreix els trets de la seva bellesa admirable, la sacralitat del misteri que ho travessa tot, i el nostre propi arrelament en el misteri còsmic. Ja no estem decebuts davant aquell món desencantat i totalment explicable; tampoc necessitem emprar nous mites per reencantar-lo; és sobretot la nova cosmologia la que ens retorna a horitzons molt més encantadors i extasiants, i amb profund fonament científic. La ciència i l’espiritualitat fa temps que tornen a caminar juntes, de maneta.

Ja no hi ha lloc per al conflicte entre la ciència i la fe religiosa, des que l’epistemologia actual reconeix que estan en diferents plans, entre els quals no pot haver-hi xoc. La fe ha de saber que ja no pot contradir res del que correspon al pla de la ciència i el seu mètode científic. Algunes de les grans religions mundials, com el budisme, ja han donat públicament el seu vistiplau anticipat a la ciència, reconeixent-la com a inqüestionable en principi per a la religió.

Per la seva banda, les noves informacions que la ciència ens proporciona entren moltes vegades en confrontació amb el que ja sabíem, o amb allò que “crèiem saber”. Experimentem així la necessitat de replantejar, refer, recompondre, reelaborar les “explicacions i els sentits” amb els quals fins aleshores ens veníem movent. De fet, la contínua recepció de noves informacions de la ciència els darrers segles ha mantingut i probablement continuarà mantenint les religions i la humanitat en general en la necessitat d’una contínua reelaboració d’explicacions, en una permanent recreació de sentits, en un procés continu de reinterpretacions per causa dels incessants canvis de paradigma.

No pas per aquest repte constant renegarem de la ciència... En realitat, segons avança la ciència més clar veiem que es tracta d’un camí sense retorn, sense marxa enrere.

Per a l’acció

- Primer imperatiu: ja no és possible en aquests temps viure d’esquenes a la ciència. Estem en un temps i en una societat profundament marcat per la ciència. N’hem de ser conscients.

- És molt important llegir, estudiar, acompanyar els avenços científics. I no serà pas gaire difícil, ja que hi ha molts mitjans divulgatius avui dia (internet, llibres digitals, televisió cultural...) que ens permeten conèixer, fins i tot sense moure’ns de casa nostra i amb luxe de detalls i imatges reals meravelloses, els temes científics que abans restaven reservats als estudiants de les millors universitats.

- Fritjof Capra parla de la necessitat d’una “alfabetització ecològica” que doni als ciutadans una consciència ecològica i una nova visió a l’alçada de la ciència actual. Ciència i espiritualitat continuen essent allò que més ens canviarà.

Reconvertir-ho tot

Des d’aquesta nova visió que la ciència fa possible avui dia –per primera vegada en la història de la humanitat– ara cal “re-convertir-ho tot”, replantejar i reformular tot allò que fins ara crèiem: la nostra idea del món, del cosmos, de la matèria, de la vida, de nosaltres mateixos, d’allò espiritual... Tot és diferent des de la nova visió.

Ens hem de reinventar, reconvertint-ho tot, des de la nova visió de l’ecologia integral.

3. UNA NOVA VISIÓ DEL MÓN

UNA ÚNICA "COMUNITAT DE LA VIDA" EN AQUEST PLANETA

Fins fa unes dècades, i avui mateix, allà on no ha arribat la influència de la nova ciència, les persones i la societat són deutores de la *visió tradicional del món*, que el concebia com un conglomerat d'objectes (no pas com una comunitat d'ésser vius ni, molt menys, com un gairebé-organisme viu). Durant els darrers segles ha estat completament dominant la *divisió cartesiana de la realitat en coses materials, extenses* (físiques, inanimades, materials, organitzades mecànicament) i entitats *espirituals, pensants*, amb consciència, incorporïes. Tot el món extens estaria format de matèria, aquella realitat física compacta, inanimada, passiva, sense vida, estèril per ella mateixa. Els mateixos animals no deixarien de ser màquines ben organitzades, però desproveïdes d'entitat mental o espiritual. Tot serien objectes, *tot un món d'objectes*, en el qual estaríem decebedorament sols, sense ningú amb qui compartir llevat de nosaltres mateixos.

La física actual ha trencat els conceptes cartesianes sobre la **matèria**. En realitat, la matèria no existeix. El que existeix és l'energia. La matèria no és sinó una forma o estat que pot revestir l'energia de la qual tot està constituït, produint-se entre massa i energia una permanent convertibilitat mútua. Per això, la matèria és tot el contrari de passivitat i esterilitat: tendeix naturalment a l'autoorganització, vers la complexització, és a dir vers la vida, vers formes superiors que acaben apareixent com a sensibilitat, consciència i autoconsciència. La idea de matèria ha estat redefinida per la ciència com a "camps i forces immaterials"; alguns científics han declarat el concepte clàssic de matèria com una "idea extingida"; altres han dit que en el nivell quàntic el concepte de matèria queda transcendit. "La matèria no sembla ser altra cosa que una energia efímera fluïnt de manera uniforme i amb meravellosa coherència, produint menes d'ones amb una estabilitat dinàmica i una aparença sòlida..." (Elgin).

Passa el mateix amb l'**espai** i el **temps**, com a parts d'una continuïtat. Per a Einstein el temps és

com una quarta dimensió que interactua amb l'espai i amb la gravetat, que ve a ser una deformació o curvatura de l'espai-temps. El bon sentit de la visió de la física clàssica, tan lògica i raonable, s'ha acabat. El premi Nobel Richaard Feynman va expressar autoritzadament allò que tots sentim: "Ningú entén realment la física quàntica".

Ve a passar el mateix amb el nivell atòmic. Ja a finals del segle XIX les ciències van demostrar que a l'àtom newtonià, aquell dibuix esquemàtic de les seves òrbites era pura simplificació. "Els àtoms són com galàxies", diria Timothy Ferris.

Una altra visió de la vida

La visió tradicional que hem tingut dels éssers vius és la d'éssers inferiors a nosaltres, classificats en espècies i famílies separades "creades" d'una forma fixa i estable des del començament, independents, sense parentiu. Avui les ciències ecològiques ens en donen una visió totalment diferent.

Sense que sapiguem encara si la vida va brotar en el nostre planeta o va arribar-hi des de fora portada per meteorits, el que sembla cert és que tota la vida del planeta està emparentada. És només una, perquè és la mateixa, només que evolucionada amb una creativitat inimaginable. Va sorgir fa 3.500 milions d'anys, en aquella primera cèl·lula, Àries, en aquell primer món de les bactèries que es reproduïen per simple divisió, pràcticament immortals, que encara avui viuen. Des d'aquells organismes procariotes es va produir un salt qualitatiu descomunal quan van aparèixer les cèl·lules eucariotes, amb nucli; després els organismes multicel·lulars, i finalment els grans organismes, que van assajar totes les fórmules possibles d'organització de la vida.

La ciència avui ens fa veure que no existeixen famílies vegetals i animals soltes, independents, que comparteixin només aparences externes... sinó que tots els éssers vius d'aquest planeta són membres d'una mateixa i única família. Només hi ha un arbre genealògic en aquest planeta, que agrupa i inclou tots els éssers vius (inclosos els humans).

No hi ha cap espècie vegetal o animal que fos “creada”, originada un dia a partir de zero (l’afirmació religiosa de la creació per part de Déu està en un altre pla, i no contradiu la materialitat del procés biològic que avui coneixem científicament). Cap espècie ha aparegut en aquest planeta “un dia”, com caiguda del cel. Avui sabem que tota espècie ha sorgit a partir d’altres espècies anteriors, per evolució. La Vida, el conjunt dels éssers vius, és en realitat com el gran protagonista històricoevolutiu que va transformant-se a si mateix, transmutant-se d’espècie en espècie. Tota espècie té en els seus ancestres altres espècies. Les actuals aus han sigut abans rèptils... i abans amfibis, i abans peixos i formes marines més simples. La Vida no és estàtica, sinó que ha estat sempre evolucionant, metamorfosejant-se. Més del 98% de les formes de vida que la Vida ha assajat, intentant millorar dissenys anteriors, ja han desaparegut. Totes les formes de vida que romanen, tots els éssers vius actuals, estan emparentats, són “de la mateixa carn”: estan fets de la mateixa matèria viva; comparteixen la forma nitro-hidro-carbonatada de vida, amb els mateixos catorze aminoàcids bàsics; i es constitueixen de la mateixa manera, replicant en el nucli de cada una de les seves cèl·lules la informació necessària per funcionar i reproduir-se (quatre gigabytes en set bilionèsimes de gram!).

Més: el llenguatge o codificació d’aquesta informació és el mateix des del començament, i encara avui el tenim també els humans, de manera que l’ameba, la medusa, les falgueres, el roure, la libèl·la, el cocodril i l’orangutan porten la seva informació genètica expressada en una idèntica codificació a base de “quatre lletres” a l’ADN de totes i cadascuna de les seves cèl·lules, i parts del meu ADN d’ésser humà coincideix amb part de la informació pròpia de l’ADN dels arbres, perquè es tracta, per exemple, de la informació necessària per al processament dels hidrats de carboni, que va ser una conquesta de la vida abans que els arbres i els nostres ancestres se separassin en l’únic arbre genealògic de la Vida d’aquest planeta.

La biosfera

No és pas un conglomerat d’éssers vius amuntegats a la superfície d’aquest planeta. És una xarxa de sistemes, de sistemes de sistemes, interde-

pendents, retroalimentats, que depenen d’interaccions de variables subtils que mantenen estables els equilibris dels quals en depèn el benestar comú.

La famosa primera fotografia de la Terra des de l’exterior, des de l’Apol·lo 8, el 1968, va estremir l’opinió pública, i la hipòtesi “Gaia” de James Lovelock ens va fer pensar: aquest planeta blau revestit d’aquesta capa subtilíssima de vida, la biosfera, és viva, a la seva manera, però mantenint allò substancial del que anomenem “ésser viu”: una capacitat autoorganitzativa i autoreguladora que permet la continuïtat estable de la vida dins dels seus propis límits, sense deteriorar-se, mantenint-se contra el temps.

En un món nou

Una mirada al món, doncs, des d’una perspectiva integralment ecològica ens dona una visió radicalment diferent de tot. Tot és diferent a aquella visió cartesiana-newtoniana per la qual ens consideràvem a bord d’una roca esfèrica enorme, errant per l’espai, plena d’objectes i de coses (fins i tot de màquines vivents, com les plantes i els animals) de les quals en podíem disposar sense cap mirament perquè al cap i a la fi eren recursos materials a la nostra disposició. En pensar el món com a ple de mers objectes, ens convertíem nosaltres mateixos en subjectes desencantats, separats d’arrel de la Comunitat de la Vida.

La visió integralment ecològica, ben al contrari, ens ofereix una visió completament diferent: un món sense objectes, sense “matèria inert”, plena de buit fecund, de vibracions subatòmiques, d’energia autoorganitzativa, de vida completament emparentada, organitzada en xarxes de sistemes encaixats uns dins dels altres, en un conjunt global viu, Gaia, la nostra llar, la nostra placenta en la qual hem sigut engendrats i vivim.

La visió ecològica integral ens trasllada del vell món desencantat d’objectes-recursos, a una Terra Viva, vibrant d’energia autoorganitzadora i autoconscienciadora. Ja no estem sols, envoltats de mers objectes, de pures coses sense ànima. Amb aquesta nova visió estem tornant a la nostra veritable llar: una Terra plena de Vida i de Misteriositat, a la qual sentim que pertanyem, i des de la qual ens integrem a l’Univers sencer.

4. UNA NOVA VISIÓ DE NOSALTRES MATEIXOS

Agafada d'una manera integral, l'ecologia també afecta la forma d'entendre'ns a nosaltres mateixos, els éssers humans. Des de fa milers d'anys ens hem vist com una "altra cosa", com quelcom diferent de tot allò existent en el món, un ésser infinitament superior, i per això mateix amb dret de domini absolut sobre tot allò que hi ha a la terra.

Per entendre-ho i expressar-ho vam anar creant creences i mites religiosos que ho "justificaven": hauríem sigut creats per Déu a part, el 6è dia de la creació, "a imatge i semblança seva", només nosaltres. Nosaltres veníem de dalt (de Déu), no de sota (de la Terra); de fora d'aquest món (som espirituals i immortals), no de dintre... Però les actuals noves ciències cosmològiques veuen les coses d'una altra manera:

Som Terra

- **No venim de fora**, sinó de dins: o sigui, venim de la terra. El nostre cos està fet d'elements, d'àtoms que no són eternals, que tenen data de fabricació, que van ser elaborats per les estrelles, en l'explosió de les supernoves, que van permetre l'aparició –per primera vegada– del calci per als nostres ossos, del ferro per a la nostra sang, del fòsfor per al nostre cervell... Tots els meus àtoms tenen ja diversos milers de milions d'anys, des que va explotar la supernova (Tiamat) que va originar el nostre Sol. Tot el que ha passat en aquests milers de milions d'anys d'evolució de la Terra per fer-nos possibles a nosaltres, és la nostra "història sagrada" pròpia, no només els encara no 4.000 anys dels relats sagrats de les nostres religions.

- **No venim de dalt**, no hem caigut com un paquet ja fet i preparat, sinó que som una *espècie emergent*, formada per evolució a partir d'altres d'anteriors. Som primats, de la família dels grans simis, i som, això sí, l'única espècie que queda de les diverses del gènere *homo* que feren el recorregut evolutiu d'una major encefalització, amb la qual hem accedit a un nivell de consciència i autoconsciència únic en el conjunt de la comunitat de la vida d'aquest planeta.

- Som l'espècie en què culmina (per ara) l'ascen-

sió evolutiva de la vida vers formes de consciència, de reflexió i d'espiritualitat: en nosaltres, la matèria organitzada, autopoietica, la Terra en el nostre cas, arriba a sentir, a reflexionar, a esgarriar-se d'admiració, a contemplar, a venerar, a adorar. Som Terra que arriba a contemplar-se ella mateixa. "Som hidrogen del cosmos que arriba a contemplar la meravella de l'hidrogen del cosmos", diu el poeta Ernesto Cardenal.

- El nostre cos mateix, mirat amb ulls ecològics que sàpiguen veure, parla clarament d'una llarga història evolutiva, de les fites de la qual en serva empremtes, gairebé en cada un dels seus trets (vegeu-ho detalladament a l'article de Manuel Gonzalo, en aquesta Agenda).

- La nostra reflexió, la nostra espiritualitat, i potser l'actual secularitat i la postreligiositat... són l'evolució de la Terra i de la Vida més enllà de l'evolució biològica i genètica, més enllà de l'evolució cultural... És la Terra, i la Vida que l'ànima, qui viu i s'expressa en nosaltres i ens transcendeix.

Plantejar-nos tot això i replantejar-nos tota aquella vella forma de mirar-nos com a separats del món, com a superiors a ell, com a aliens a tot allò còsmic i ecològic... significa que estem tornant a casa nostra, a la nostra llar ecològica, d'on no hauríem d'haver marxat mai. És tornar a posar els peus a la Terra, al sòl de la Vida.

Mirar-nos de manera diferent

Des d'aquesta forma de mirar el món integralment ecològica, ens veiem a nosaltres mateixos també de forma diferent:

- No vam pas ser creats un dia, sinó que som el resultat de l'evolució d'espècies anteriors. Som una espècie emergent.

- No som éssers celestials, sinó terrenals, terrestres, tel·lúrics: som Terra, la pròpia Terra, que en nosaltres culmina la seva aventura evolutiva i la fa més i més conscient. Som Terra, som com la seva pròpia ànima, ella és com el nostre cos. En nosaltres ella ha arribat a sentir, a reflexionar, a admirar, a sentir responsabilitat.

- No som el centre del cosmos, ni de la Terra, ni

de l'Univers. L'antropocentrisme (veure-ho tot des de la perspectiva i els interessos humans) ha sigut un miratge interessat, ha estat un error que estem pagant car, la Terra, la Comunitat de la Vida, i nosaltres mateixos.

• Pertanyem al Cosmos, a l'Univers, a la Terra, a la Comunitat de la Vida. Som part d'aquest misteri. Creure'ns separats, independents, deslligats, diferents del Cosmos... ha estat un error nefast, i molt resistent, encara avui.

Fi del dualisme tradicional

La filosofia cristiana ha insistit en que l'ésser humà està format per dos principis, un de material, i un altre d'espiritual originat directament per un acte creador extraordinari de Déu. És el dualisme que ha acompanyat el cristianisme secularment.

Avui les ciències opten per una alternativa: l'"emergentista", no reduccionista ni dualista. La matèria tendeix vers la vida, vers la complexitat, vers la consciència i l'espiritualitat. Hi ha una discontinuïtat entre allò material i allò espiritual, entre allò animal i allò humà, però no pas una ruptura: és la continuïtat característica de la matèria amb qualitats "emergents": el tot és més gran que la suma de les parts, i resulta inexplicable en funció de les qualitats de les parts. Hi ha una continuïtat emergentista, sense ruptures dualistes. Aleshores tot és diferent: està inter-retro-relacionat en tots els nivells, que s'integren i influeixen mútuament. Pedres, plantes, animals, humans... estan en continuïtat viva, com sistemes nidificats en sistemes superiors... Quelcom molt diferent a la visió tradicional atomitzada, fragmentada, plena de dualismes...

No som pas els únics éssers amb consciència, amb sensibilitat, amb intel·ligència... Aquestes no són pas qualitats exclusives nostres, sinó qualitats generalitzades en la gamma ampla de la vida, que es manifesten només sota determinades condicions d'evolució i desenvolupament. Som molt més propers del que pensem de tots els éssers del cosmos i de la Comunitat de la Vida.

Un canvi de "lloc còsmic" també

La teologia de l'alliberament parlava de la necessitat que teníem de canviar de "lloc social", aquell sector o lloc de la societat des del que hom sent que viu i experimenta la història, ja sigui des del sistema o des dels pobres; la teologia de l'alliberament

insistia en que el lloc social adequat per viure honestament és el lloc social dels pobres, dels oprimits, i l'opció pel seu alliberament.

Assumir una visió integralment ecològica comporta també un canvi de "lloc còsmic", o sigui, un canvi en la forma de sentir-se respecte del cosmos. L'espiritualitat tradicional ens féu sentir *fora* de la natura (totalment diferents), i *per damunt* seu (espirituals)... No ens consideràvem "natura", sinó "sobre-naturals", ciutadans del cel, vinguts "de fora, i de dalt". El "lloc" amb què ens identificàvem era el cel, el fora del món, les coses de dalt... no pas el cosmos, la Terra, la natura, la Vida, la seva àrdua feina evolutiva, el seu incessant desplegament d'interioritat.

En el paradigma de l'ecologia integral passem a sentir-nos cosmos, a saber que som –literalment, sense recurs a la metàfora– "pols d'estels", natura evolutiva, Terra... I que aquesta és la nostra llar, la placenta que ens ha engendrat i amb la qual ens identifiquem, el nostre nou "lloc còsmic".

Transformacions associades

L'actitud ecològica profunda ens porta a acceptar una sèrie de transformacions associades:

-**autodestronament**: baixar de la divinització on ens hàviem col·locat, i superar l'allunyament i la incomunicació amb la natura;

-**superar l'antropocentrisme**, deixar de mirar-ho tot en funció de l'interès de l'ésser humà, passant a considerar la centralitat de la vida, el "biocentrisme", el valor central que tota vida té, pel que totes les formes de vida tenen valor per si mateixes;

-**assumir la nostra història còsmica evolutiva**, sabent que som el seu resultat final, la flor que porta en síntesi d'ella mateixa tota la història d'aquest caos cosmos que estem comprenent ara mercès a la nova cosmologia, el "nou relat" que les ciències ens estan presentant, i no només una història domèstica tancada en els 3.000 darrers anys, a la qual ens havien reduït les grans religions;

-**revalorització d'"allò natural"**, és a dir, superar el prejudici que un "pecat original" va espatllar-ho tot primordialment, i feu pecaminós i convertí en "enemic de l'ànima" el món, el sexe, el plaer... i recuperar la seguretat que el principi de tot va ser més aviat una "benedicció original".

5. UNA VISIÓ FINS I TOT D'ALLÒ ESPIRITUAL

ECOESPIRITUALITAT: UN NOU PLANTEJAMENT DE LA RELIGIOSITAT

L'ecologia integral és una forma de mirar (un paradigma) que ho incorpora tot al marc de la natura: tot és considerat com a part de la natura, del món, de la realitat còsmica. També allò espiritual i allò religiós? Sí, també, tot.

Tradicionalment no era pas així. Es considerava que allò espiritual era totalment diferent a aquest món material. Espiritual era allò no material, allò no corporal, allò no terrenal. Crèiem que allò espiritual pertanyia a un altre món, el món celestial, o com també s'anomenava, allò sobrenatural. Donàvem per suposat un dualisme, una separació radical, entre aquests dos àmbits. I per això, una persona religiosa, o espiritual, era una persona que s'allunyava de les coses materials, dels interessos corporals i humans, i considerava només els valors incorporals, sobrenaturals, espirituals, que la religió ens deia que pertanyien al cel, no a aquesta terra. Allò ideal per a una persona espiritual seria viure la seva vida sense distreure's amb "les coses d'aquest món", mirant només i sempre a la seva Pàtria celestial, a la vida postmortal en la qual en el cel, deixant enrere aquest món actual, ens reuniríem amb Déu per cantar d'una forma ja purament espiritual, les seves alabances eternament. És obvi que aquesta mena d'espiritualitat ens allunyava interiorment d'aquest món, alimentava prejudicis negatius contra ell (el món com a "enemic de l'ànima"!); dirigia la nostra mirada al cel, i ens distreia dels problemes del món i de la Terra.

¿Però l'espiritualitat és necessàriament així, o això ve a ser una forma d'entendre-la que avui es pot substituir per una altra de millor, més a l'alçada del que avui sabem i veiem, que els nostres avis no sabien ni veien? Avui, en el temps de la ciència i de l'ecologia integral, és possible redescobrir l'espiritualitat.

Valor pedagògicoespiritual del cosmos

Una primera característica de l'EE (EcoEspiritualitat) és que està convençuda del valor pedagògic que té el cosmos envers la nostra espiritualitat. Ja ho hem dit: la ciència, el descobriment científic del

cosmos és allò que més està transformant la nostra visió, la nostra sensibilitat i la nostra espiritualitat. Avui veiem que no estem en el cosmos... sinó en una cosmogènesi... El relat de la seva fantàstica història ens esgarrija de sorpresa, fins a extasiar-nos. Així, la ciència i el mateix cosmos tenen "valor revelador" (Berry): ens descobreixen les evolucions d'allò diví de la realitat còsmica. Són moltes persones les que resen, mediten, contemplen i s'extasien amb llibres "religiosos" de nova mena: llibres i vídeos de ciència. No en va la teologia ens diu avui que el primer llibre que "Déu" va escriure no van ser pas les Escriptures santes de les diverses religions, sinó el cosmos... (fins i tot va dir-ho sant Agustí).

Holisme: tot unit, no dualismes

Des de l'EE es veu tot d'una altra manera, com és, sense dualismes imposats per la nostra ment analítica. La matèria és energia, està interpenetrada d'esperit, hi tendeix, també vers l'autoorganització, vers la vida, vers la consciència i l'espiritualitat... Tot està relacionat i intervenculat. Igualment, no existeixen ja aquelles fronteres entre matèria i energia, entre vida i consciència, biologia i cultura, consciència i espiritualitat, terra i cel, vida i més enllà de la mort... Tot està interl·ligat, i el Tot (Diví) és en tot. "Tot és sagrat, per qui sap veure". (Teilhard de Chardin).

Oberts a la dimensió espiritual del cosmos

L'EE supera el reduccionisme materialista de la visió científica cartesianonewtoniana, que només veia massa, pesos i mesures, tot això desproveït d'ànima, de misteri, d'encant, d'interioritat... La ciència moderna ha esdevingut sensible al misteri que descobreix en el cosmos i les seves dimensions infinites, en la matèria i les seves profunditats subatòmiques i quàntiques, en la mútua implicació entre la matèria i la vida i allò espiritual...

Superant aquest parèntesi de pocs segles de científisme materialista reduccionista de curtes volades, recuperem la intuïció que la nostra humanitat va conrear des d'abans que poguéssim guardar

memòria: des de sempre tots els pobles van sentir veneració per la Mare Terra; van mirar el cel les nits estelades i van sentir una “experiència espiritual urànica” (Mircea Eliade). Durant tot el paleolític (més de cent mil anys?) la nostra espiritualitat ha estat arrelada en el sentiment embadalit de dimensió espiritual de la nostra experiència còsmica, molt abans que apareguessin (en el neolític) les gran religions...

Grans científics, a vegades autoconsiderats “a-teus”, confessen que senten un “profund sentiment còsmic religiós” (Einstein).

S'està superant la transcendència imaginada de la metafísica filosòfica tradicional: ara no la sentim ni la imaginem com a provinents d'un més enllà meta-físic, més enllà d'allò físic, com en una zona fora del món real, sinó que la percebem més aviat dins de la realitat còsmica i mundana. La transcendència no és “cap a fora”, sinó “cap a dintre”, cap a la profunditat, la interioritat habitada, sense fugir cap el no-món. Thomas Berry deia que el vell concepte de transcendència ens ha fet molt de mal i cal superar-lo. Alguns autors ja no parlen de transcendència, sinó d'*immanensitat*. El misteri és aquí, no “fora”.

Així hem estat sentint i adorant els *sapiens* durant desenes de milers d'anys, en el paleolític. Quan vam desviar-nos? Què va passar? Els antropòlegs apunten a la revolució agrària, quan ens vam girar contra la terra per explotar-la i dominar-la –cosa que es fa millor quan no es pensa en ella com a Mare. Aleshores va ser també quan va sorgir el patriarcalisme i, per cert, també les religions, que en la seva major part, van allunyar-nos de l'espiritualitat còsmica i van traslladar-nos a una espiritualitat ritual, “espiritual” –en tant que oposada a allò corporal, material i natural. L'EE representa sense dubte la tornada a casa, al nostre *oikos*, a la nostra llar, a la nostra placenta espiritual.

Ecoespiritualitat: experiència espiritual

L'EE no és pas un saber intel·lectual, un conjunt d'idees, sinó un *saber-sabor cordial*, processat amb la intel·ligència ecosensible, amb el cor. És una *experiència d'admiració* extasiada de la bellesa esglaiadora del cosmos percebuda com a veritable epifania del misteri. És una experiència *contemplativa transformadora*, unitària, fructiva i alhora d'èxtasi,

que ens treu de nosaltres mateixos i ens trasllada a un món inefable... Acaba produint un *sentit de comunió no dual* (no estem separats del Misteri que ens embadaleix i extasia), i amb això un *sentit de pertinença* a la Natura, a la Terra, a la Vida, a l'Univers, al Tot Misteriós. No cal apartar-se del món (ben al contrari!), ni sotmetre's a un procés iniciàtic complicat: està a l'abast de qualsevol que es posi mans a l'obra.

Ecoespiritualitat transformadora

L'EE és una experiència i un aprenentatge pràctic, una experiència ecoespiritual que poc a poc va convertint-nos en éssers ecocentrats, tot el contrari d'allò que el vell paradigma cartesianonewtonià havia fet de nosaltres. I amb això, moltes altres dimensions espirituals es transformen, s'“ecocentren” també:

- L'EE no se sent còmoda amb el teisme, que considera que el Misteri fonamental és una divinitat externa al món, un algú que habita al cel, un Ens, un Senyor, un *Theos*... L'EE prefereix una visió més aviat panteista...

- L'EE exigeix a cada religió una “reconversió” del patrimoni simbòlic que van elaborar en les seves Escripures sagrades en aquells temps en què el primer llibre (la Natura i el cosmos) ens era gairebé completament tancat. Aquells mites i creences s'han de reconvertir ara des del que sabem del cosmos i de tota la realitat.

- L'EE permet recomprender segons la ciència els misteris de la consciència, l'autoconsciència, la vida més enllà de la mort, la religiositat/espiritualitat... sense recórrer al mite o a les creences.

Ecoespiritualitat i praxi

Veure i sentir d'una altra manera, ens porta inevitablement a actuar de forma diferent. Ulls que veuen, cor que sent, i mans que actuen. Sentir-nos pertanyents a la Terra ens porta a sentir-la i defensar-la com el *nostre propi cos*, com la nostra *Casa Comuna*. Recuperar una espiritualitat ecocentrada, lliure d'aquella mil·lenària alienació per la que estiguérem sentint-nos més fills del cel que de la Terra, és l'única esperança per salvar la Vida i el Planeta, perquè només deixarem de destruir la Terra quan sentim el seu caràcter sagrat, i ens sentim a nosaltres com a integralment part del seu Cos diví.

6. LA MÀXIMA URGÈNCIA DE TOT AIXÒ

RECONVERSIÓ ECOLÒGICA I REVOLUCIÓ CULTURAL, O CATÀSTROFE

Resistència davant el canvi climàtic

S'han complert 60 anys del profètic llibre de Rachel Carston, *Silent Spring*, el primer en encendre l'alarma que amb els nostres pesticides estàvem provocant una terrible destrucció invisible a la natura, allò que preanunciava era una *primavera silenciosa*, sense cants d'ocells, sense vida. Però l'impacte d'aquell llibre visionari va trigar en cristal·litzar, encara era molt aviat.

Va haver-hi altres avançats, com Clair Patterson, el primer que va lluitar contra la contaminació per plom a través dels combustibles. Va haver de suportar l'atac de les grans companyies, que preferien el lucre dels seus negocis a la salut pública. Va aconseguir que s'aprovés la Llei de l'Aire Net nord-americana, de 1970, avui acceptada gairebé arreu del món.

Ha estat amb el començar del segle XXI quan ha saltat a l'opinió pública el tema del canvi climàtic i les seves conseqüències devastadores per a la vida en el planeta. Avui ja són conegudes les activitats "científiques" que les companyies petrolieres van promoure per confondre l'opinió pública sobre el tema. Fins i tot administracions dels EUA, com la de Bush, batallaren contra l'IPCC coordinat per l'ONU... Sempre hi ha hagut científics que s'han venut per produir pseudociència interessada al servei de les grans companyies. Malgrat tot, la veritat científica –i l'obvietat dels fets s'ha imposat: avui ja no es pot negar que la causa de l'actual canvi climàtic és antròpica, que som els humans qui l'estem provocant.

El punt de no retorn

En l'apropament i augment de l'escalfament planetari, hi ha quelcom que s'anomena "el punt de no retorn". Conforme va passant el temps i continuem amb el nostre estil de vida i el nostre patró d'energia, que emmetzina l'atmosfera amb el CO₂, es va apropant aquest moment en el qual la temperatura haurà assolit una magnitud, que desencadeni uns processos automàtics, que es retroalimenten uns als altres sense que sigui ja possible actuar-hi. Com

una bola de neu amb la qual estàvem jugant, fins que comença a rodar ella sola i se'n escapa. Més enllà d'aquest punt ja no és possible controlar la situació: la catàstrofe s'accelera per la seva pròpia dinàmica.

L'IPCC ho ha deixat clar i avui ja ningú en dubta: per tal que no sobrepassem aquest punt de no retorn, la temperatura no pot sobrepassar els 2°C. I per assegurar que no sobrepassem aquests 2°, caldrà reduir les emissions de carboni en un 70% abans del 2050... Algú ho creu possible? Al ritme actual, el 2030 ja haurem completat tot el marge de CO₂ que ens resta: aquella data hauríem d'arribar a l'objectiu del "zero CO₂".

La pregunta és com és possible que la Humanitat sencera estigui davant l'amenaça del col·lapse de la seva civilització i de la mateixa extinció de la vida, causada per la seva forma de producció i el seu estil de vida, i no es decideixi a corregir-los. Com s'explica això?

Per dues raons fonamentals

- Perquè hi ha una minoria, un 1% de la població mundial, que reté el 50% dels recursos, que domina les finances mundials i les posa a treballar per produir el màxim diner en el menor temps possible, encara que sigui destruint muntanyes, contaminant rius, talant boscos, apropiant-se de les fonts d'aigua, provocant desertificació...

- Perquè l'altra part, la immensa majoria de la població, el 99%, malgrat que patim les conseqüències d'aquesta cobdícia de l'1%, estem com anestesiat, no reaccionem, ens sembla increïble que estiguem davant d'una catàstrofe causada per nosaltres mateixos, embarcats en un estil de vida boig que arrossega vers el desastre tota sencera la "comunitat de Vida" d'aquest planeta.

Una ideologia econòmica hegemònica

Cada dia els mitjans de comunicació apel·len al "creixement econòmic", com l'única cosa important. Creure en renda econòmica, en diner, a costa d'allò que sigui. És un discurs hegemònic a la nostra societat. Com en el conte d'Andersen: ja hi ha prou

gent que intueix que és fals, que és precisament el contrari el que estem necessitant: no tant créixer, simplement desenvolupar-nos, és a dir, organitzar-nos millor, distribuir més equitativament, i deixar de destruir el nostre propi hàbitat, cuidar el nostre nínxol ecològic, trencar amb hàbits i luxes superflus i nocius. I sobretot, canviar el patró energètic actual, a base d'energies fòssils que emmetzen constantment l'aire que respirem, que contaminen les grans ciutats fins a fer-les irrespirables, que han augmentat el nivell de CO₂ a l'atmosfera ja fins als 400 ppm (!), i que fan ja pràcticament segur que l'escalfament climàtic arribarà als 3'5°C...

Atrevir-nos a dir la veritat: estem en emergència

Portem uns deu anys en els quals fins i tot els profetes més valents de l'ecologia no volien passar per endevins de desventures, anunciadors de catàstrofes que semblaven impossibles per a l'imaginari popular. La major part d'aquests valents profetes no ho han sigut tant com per dir la veritat despullada: que ja estem ben a prop del punt de no retorn, i que aquest punt no és pas precisament "un punt", sinó un relliscós trajecte en el qual no es pot frenar en sec.

Ja estem entrant en aquesta part relliscosa on no es pot frenar i parar, simplement amb el fet de decidir-ho. El nostre ritme de vida i el nostre patró productiu i energètic són tals, que avui ja no podríem aturar-nos, encara que veiéssim que anem a morir, perquè aturar-nos seria una altra forma de mort igual o pitjor. No podem demà prescindir de cop de les energies fòssils, perquè ens quedàriem també sense electricitat, no serien possibles els transports, es paraltzarien les fàbriques, començarien a escassejar tota mena de béns, no funcionarien els hospitals... es col·lapsaria la societat. No, no podem parar en un moment. Però segons l'IPCC, per assegurar el límit de 2°, la reducció hauria de ser del 70%, abans de 2050! (cf. amb el text dels Naturalistes de Girona en aquesta Agenda).

Però per aturar-nos amb suavitat, de manera que anem substituint aquestes energies fòssils contaminants per energies netes, necessitem dècades, moltíssima voluntat política –que no tenim– i més tecnologia de la que actualment disposem.

A més d'aquesta dificultat per frenar, passa que

no ho volem fer: que la COOP21 realment no va decidir frenar; que els polítics no estan per la tasca sinó per seguir cegament el joc dels poders financers internacionals, poders que alhora no només no volen substituir les energies fòssils sinó que s'estan fregant les mans davant la perspectiva de poder fer prospeccions petrolieres a l'Àrtic, ara que amb l'escalfament global s'estan fonent els casquets polars...

Si tot això és així, diguem la veritat: ja estem en la baixada relliscosa en la qual els frens no obeeixen i és pràcticament impossible aturar-se. Ens estem abocant a la catàstrofe. Només en teoria seria possible parar; a la pràctica, a la realitat, no ho és. Dir que encara hi ha esperança i que encara hi ha temps per esmenar la direcció... en la majoria de les persones que ho diuen és desconeixement, manca de rigor en el plantejament, i tal vegada por a semblar pessimista, o bona intenció de no desanimar la gent, pensant que amb estímuls positius reaccionaran millor que dient-los la veritat amarga de la catàstrofe que ja tenim aquí davant, d'aquí "quatre dies", geològicament parlant.

Siguem realistes i diguem la veritat: ja estem en la sisena gran extinció, en el camí cert que condueix a la gran catàstrofe. Una altra cosa és que "teòricament" es podria aturar... Però la realitat és que portem una gran inèrcia que ens fa difícilíssim parar i, a sobre, no estem convençuts de la necessitat de fer-ho, ni estem disposats a assumir els grans sacrificis que s'haurien de fer per aconseguir anar frenant i finalment aturar-nos en la carrera vers la catàstrofe.

Només si aconseguim fer una reconversió sociopolítico-econòmic-productiva descomunal de la nostra societat, i una transformació radical del nostre estil de vida, del nostre patró energètic i del nostre sistema de producció, podríem aturar-nos. Només si canviéssim molt, moltíssim, i només si ho féssim molt ràpidament, podríem evitar aquesta catàstrofe que ara mateix és el més probable. Si no ho aconseguim, o –el que és pitjor– si simplement no fem res –encara que sigui deixar de "parlar" del tema– la catàstrofe està garantida. Continuar tenint por a dir-ho és un error, i un fals servei a la humanitat. Cal dir-ho.

7. ECOLOGIA INTEGRAL EN LA NOSTRA PRÀCTICA

La Gran transformació

Tenint en compte la nova visió ecològica crítica a la qual avui hem arribat, és obvi que hem de canviar. Si sabem que el món no és com havíem imaginat; si ens percebem a nosaltres mateixos d'una altra manera; si la nostra conducta equivocada ens ha posat en un camí d'autodestrucció... hem de ser coherents amb aquesta nova visió ecològica: urgeix abandonar l'actual model de civilització, bolcat completament vers el "creixement econòmic", a costa de la vida – que estem destruint en la nova extinció massiva que hem desencadenat. Urgeix posar en marxa un nou sistema econòmic que sigui integralment funcional a la conservació i al creixement de la Comunitat de la Vida en aquest planeta, i al *Bon Viure* de la humanitat en harmonia amb la nostra germana Mare Terra. Aquesta és la *gran transformació* que urgeix posar en marxa.

Amb els nous fonaments teòrics (la nova visió que la ciència ha fet possible), i amb la força interior que ens dóna la nova sensibilitat espiritual vers la natura, podem/hem de posar en marxa *noves pràctiques* integrades amb aquesta visió integralment ecològica. Hem d'assumir-les amb plena convicció, en la nostra vida en primer lloc, i mirar de difondre-les militantment.

Quines serien les opcions pràctiques més grans, i les més importants, urgents i innegociables? Proposem aquest elenc per debatre/millorar/allargar...

Un canvi radical de SISTEMA ENERGÈTIC

Obviament necessitem energia per viure, i a la Terra, i sobretot en els rajos del sol, n'hi ha més que suficient, sobreabundantíssima. El problema és que ingènuament, hem organitzat la nostra civilització sobre l'energia del carboni, el diòxid del qual (CO₂) només molt tard hem sabut que emmetzina l'atmosfera i produeix l'efecte hivernacle, que ja està en marxa de fa temps, i que avui sabem que s'accelera indubitablement: tots els anys d'aquest segle XXI són dels més calents coneguts. Ja no hi ha temps per discutir, només urgeix tallar radicalment l'emissió de

més CO₂. S'ha de reduir dràsticament l'ús dels combustibles fòssils (petroli, benzina, gas, carbó...) a favor d'energies netes i renovables.

- instal·lar panells solars i energia eòlica,
- urgir la fabricació d'automòbils elèctrics (com a mínim híbrids), preferir-los malgrat no siguin tan eficients,
- contractar electricitat d'aquestes fonts,
- apostar per l'opció "Zero CO₂": començar a preguntar en tots els articles per la seva "petja de carboni"; escollir el mitjà de transport (o la companyia aèria) que menys petja deixi o com a mínim que manifesti més preocupació pel tema; protestar contra les empreses altament contaminants...
- preferir el transport públic. No fer servir el cotxe si no és necessari. Combinar diversos viatges en un. Compartir vehicle...
- tenir molt en compte aquest aspecte en el vot de la meua participació política...

Col·laborar amb aquesta necessitat urgent de la humanitat participant en alguna mena de militància conscientitzadora: en els mitjans de comunicació, participant en alguna ONG i en campanyes de mentalització, assumint-ho com el compromís polític potser més necessari i urgent en aquest moment de la història de la vida en aquest planeta. Conscienciar-ne d'altres sempre que puguem en els cercles als quals tenim accés: plataforma professional, relacions personals, conversacions privades... encara que ens puguin prendre per obsessió.

Un canvi d'ESTIL DE VIDA

Moltes persones, en molts de llocs, fent petites coses, en tots els aspectes de la vida, marcaran un canvi profund en la vida d'aquest planeta i començaran una civilització nova, civilització de l'austeritat compartida i del *Viure Bé* i en harmonia amb la Mare Terra:

-Viure amb austeritat, sense luxes innecessaris, sense nivells de vida ofensius per a la immensa majoria de la població mundial, que viu en la pobresa. Eradicar en mi el consumisme. No comprar el que no

necessito. No pretendre tenir “l’últim model”. Zero despeses innecessàries. Retallar comoditats innecessàries i invertir-les en favor de l’ecologia.

- Gastar menys aigua calenta.

- Zero menjar llençat a les escombraries. No a la dieta obsessivament càrnia.

- Apagar els llums innecessaris, no utilitzar l’*standby* dels electrodomèstics. No comprar nous aparell quan no ens són necessaris.

- Les “cinc erres”: reutilitzar, reduir, reparar, reciclar, regular –cf. a google–.

Es tracta d’una “reconversió ecològica”, tant com d’una “revolució cultural”: tot és diferent, i és l’única sortida. El vell estil de vida és “ecocida”: si no ens convertim, ens suïcidem.

Una opció pel DECREIXEMENT

El “decreixement” és una correcció de l’estil de vida que avui esdevé imprescindible per desfer part del camí recorregut en l’autodestrucció del planeta. És un tema delicat, perquè té molts enemics, ja que toca un dels “dogmes” més sensibles del sistema econòmic, el del “creixement continu, il·limitat”. Però en un planeta finit, on ja hem ocupat molt del que ell necessita per refer el nostre consum, advocar per un creixement il·limitat resulta insostenible (suïcida fins i tot). Continuar reivindicant el creixement il·limitat per donar a tota la població mundial el nivell de vida actual dels països desenvolupats implicaria poder disposar de diversos planetes; però només tenim aquest. Pretendre continuar creixent d’aquesta forma és optar per autoasfixiar-nos. Necessitem:

- desacreditar el *mite de la modernitat* del creixement il·limitat,

- intentar viure *millor amb menys*,

- no *creixement*, sinó *desenvolupament* en un altre nivell,

- no la *bona vida*, sinó el *bon viure/conviure*,

Sobre el decreixement: www.decrecimiento.info
ca.wikipedia.org/wiki/Decreixement

Una nova VISIÓ, integralment ecològica

Per a una bona pràctica, dos canvis previs:

- **Canvi de pensament.** Ulls que no veuen, cor que no sent... Una persona que encara té la vella imatge, que encara està pensant que és un ésser

celestial que viu enmig d’un món de mers objectes i animals inferiors, menysprearà el món, sense adonar-se de les meravelles que l’envolten enmig de la *Comunitat de la Vida* d’aquest planeta, i sense parar esment als misteris insondables del Cosmos del qual som part.

S’imposa la necessitat d’estudiar, llegir cosmologia, afecionar-se a seguir els avenços de la ciència tant en llibre com a les pàgines dedicades a la ciència en els principals diaris; tenir sempre un llibre de capçalera sobre ecologia o ciència en general, i compartir sobre el tema.

- **Canvi d’espiritualitat.** L’espiritualitat tradicional mirava només el cel dels esperits, no pas el món natural d’aquesta Terra, i només ens remetia a textos sagrats espirituals. Semblava que com més hom s’allunyava d’aquesta Terra més espiritual era. Avui estem canviat; intuïm que l’esperit és immanent a la matèria, que el món és enemic de l’ànima, i que podem/hem de tornar a la Terra com la nostra llar espiritual... www.centreterresacree.org/

Metodologies militants

- Aconseguir que en el meu grup, comunitat de base, grup de vida, comunitat de veïns... ens plantejem aquest tema i prenem decisions al respecte.

- Ser dels que no es desanimen i no deixen de propagar aquestes idees, malgrat les resistències.

- Tot el que fem per replantejar ecològicament tots els temes és un servei a la Terra.

- Descobrir amics, veïns, companys convençuts d’aquesta urgència, i suggerir-los d’organitzar quelcom:

- Reunir el grup, els veïns, la comunitat... i que algú organitzi un pla:

- amb uns *powerpoints* d’exposició temàtica,

- amb uns temes teòrics a exposar/dialogar,

- o debatre algun article d’aquesta Agenda,

- i una proposta de presa de mesures pràctiques.

Molts altres suggeriments a la xarxa

unmillonporelclima.es

o suggeriments enllaçats a la nostra pàgina INFO. Hem preguntat a google “què podem fer contra el canvi climàtic”, i en mig segon, ens ha trobat 140.000 resultats!

ALTRES SUGGERIMENTS PEDAGÒGICS D'AQUESTA AGENDA

Com altres anys, tota aquesta Agenda s'ha concebut principalment com a "eina d'educació popular", com un repertori de textos pensats i escrits per ser utilitzats tant com a lectura-flexió personal, com a text base a partir del qual debatre en grup el tema, amb la presència orientadora d'un educador popular.

Com alguns anys anteriors, el 2017 l'Agenda porta la seva "Proposta" (cf. les pàgines anteriors), amb una visió de conjunt del tema, de cares a com pensar-lo i organitzar-lo en el treball pedagògic.

A més, hi mostrem diversos materials que poden ser molt útils per a la tasca de consciencització ecològica amb l'edició de l'Agenda d'enguany. No dubtem que, amb només algun d'ells, els que millor s'adaptin a les condicions del grup al qual ens dirigim, es podran organitzar unes activitats educatives i conscientitzadores que provocaran la "conversió ecològica" i la "revolució cultural" de la qual parla el Papa Francesc, així com la necessària "reconversió ecològica" que la humanitat ha de dur a terme si vol sobreviure.

La "Proposta" de l'Agenda, ampliada i digital

Les quinze pàgines anteriors d'aquesta Agenda són la "proposta" pedagògica que ofereix enguany: un itinerari d'idees, estudiadament organitzat, per a aquells que desitgin organitzar un taller, cursat o procés pedagògic comunitari per confrontar amb el tema de l'ecologia integral orientat a l'assimilació de la nova visió que pretenem. En quinze pàgines de paper no es pot pas fer més. Però internet ens permet oferir aquesta mateixa proposta, més desenvolupada, en format digital, gratuïtament, per tothom qui desitgi més informacions i suggeriments per posar en marxa aquest procés pedagògic a la seva comunitat o grup d'educació popular. Està a lliure disposició a la nostra pàgina INFO:

latinoamericana.org/2017/info

Però hi ha més ofertes/suggeriments.

La "cartilla popular sobre ecologia" de l'Agenda

Reedició de la coneguda cartilla popular sobre ecologia llançada per l'Agenda Llatinoamericana del 2010, quan va abordar el tema de "Salvem-nos amb el Planeta".

En només vuit pàgines, presenta en síntesi esquemàtica una argumentació completa de la nova visió ecològica, des del llatinoamericà esquema del "veure, jutjar i actuar", amb uns guions de preguntes per al diàleg en grup.

Ideal per imprimir i difondre popularment –les seves vuit pàgines es poden imprimir en un sol plec

de paper–, de cares a la lectura popular de difusió massiva. També per a l'escola, la catequesi, el sindicat, la congregació, la parròquia, etc.

Preneu-la també de la nostra pàgina INFO:
latinoamericana.org/2017/info

Sèrie televisiva "Cosmos", del 2014

Probablement és actualment la sèrie televisiva de més qualitat científica sobre ecologia general. Estrenada mundialment el 9 de març del 2014, ja s'ha emès a més de 181 països, en 45 idiomes. Està publicada en DVD i en Blue-Ray (val la pena comprar-la, ho recomanem), i és de bon trobar a la xarxa. És una actualització, profundament renovada, de la sèrie del mateix títol, de Carl Sagan, de 1984 (cf. *viquipèdia*, on també hi ha l'índex de capítols). Són 13 episodis, d'una hora. És recomanable veure'ls diverses vegades i comentar-los en comunitat, en una reunió d'estudi. Les imatges estan elaborades amb les més avançades tècniques gràfiques informàtiques, però sobre la base –sempre que es pot– de les imatges fotogràfiques... estem veient realment la realitat.

Sèrie d'àudios sobre la "Laudato Si"

<http://redamazonica.org/el-cuidado-de-la-casa-comun>

És una adaptació radiofònica de la idea central que travessa l'encíclica del Papa Francesc: el canvi climàtic està arruïnant la Mare Terra i les seves

terribles conseqüències perjudiquen tots els éssers vius, especialment els homes i dones empobrits per “un sistema que ja no s’aguanta”...

La ficció literària és Francesc d’Assís, que va cantar al germà Sol i a la germana Aigua i parlava amb les criatures de Déu, ara té l’oportunitat de conversar amb l’Aire, els Peixos i els Ocells, i també amb l’Or, el Blat de Moro Transgènic i la Pluja Àcida i amb tantes criatures que es veuen afectades per la irresponsabilitat dels humans i les seves empreses depredadores de l’ambient.

Són vint programes d’uns deu minuts cadascun. Tots tenen el mateix objectiu: crear consciència sobre la indispensable ciutadania ecològica. Sobre la urgència de canviar de rumb i superar l’estil de vida consumista, la cultura del rebuig, un model de civilització tecnocràtica i mercantilitzada i ambiciosa que no és sostenible.

Per a l’educació popular, l’educació formal i informal, la catequesi o la simple reproducció lliure. Ofereix també una “guia metodològica” en línia.

Encíclica “Laudato Si”

Una especial atenció mereix la mateixa encíclica del Papa Francesc, “Laudato Si”, Sobre la Cura de la Casa Comuna”. Dirigida també a tots els homes i dones de bona voluntat, l’encíclica ha suscitat una acollida gairebé universal, només contrastada pels seus crítics neoliberals partidaris a ultrança del capitalisme depredador. L’encíclica ha fet cèlebre el concepte nou d’“ecologia integral”, i ha posat a la tradicional conversió cristiana un adjectiu mai emprat abans: la “conversió ecològica” (LS 216-221) a la qual convida tota la Humanitat. No es tracta pas d’un text “eclesiàstic” tradicional; pot molt bé abordar-se com un text d’inspiració també laica, conscientitzador i molt inspirador.

El Papa Francesc ens regala la perspectiva sobre l’“ecologia integral”, que obre una nova etapa per a creients i persones de bona voluntat, cercant una resposta agermanada en el reconeixement d’una missió compartida que ens tregui d’aquesta ruta accelerada vers el precipici.

Els grups i comunitats que encara no l’hagin estudiat (va aparèixer el juliol del 2015) faran bé de dedicar-hi una lectura i debat, que es sumaran perfectament als objectius d’aquesta Agenda.

La Carta de la Terra

El mundialment conegut document és una referència civil internacional patrocinat també per l’ONU, que comparteix la perspectiva d’una ecologia integral i la seva consegüent revolució cultural.

Youtube i la xarxa

Fa temps que Youtube s’ha convertit en una biblioteca de valor inapreciable pel que fa a materials audiovisuals per a l’educació i la ciència. Òbviament, hi ha molt material de poc valor, però n’hi ha també d’excel·lents, científicament bons, i molt pedagògics. Només ens cal “perdre” una mica de temps veient materials, per trobar allò que necessitem per a la nostra reunió amb el grup.

I el mateix diem de pàgines a la xarxa: fa temps que internet s’ha convertit en la principal biblioteca mundial. Podem pensar que gairebé tot allò que puguem necessitar és a la xarxa... Els cercadors ofereixen avui dia una ajuda imprescindible.

Textos sobre ecologia d’Agendes anteriors

En la seva edició del 2010 l’Agenda Latinoamericana va abordar per primera vegada el tema ecològic. Va presentar-hi nombrosos documents i reflexions de valor permanent, que continuen essent molt útils per al treball de conscientització que pretenem. Assenyalem els principals:

-*Tot té un límit*: reflexió molt clara sobre els límits del planeta, que ja hem sobrepassat.

-*La nostra història sagrada còsmica*: passar a considerar la història del cosmos com la nostra història sagrada...

-*Dades còsmiques a Veure/Contemplar*: recopilació de dades sobre el cosmos per meditar i per tenir a mà en les nostres exposicions sobre ecologia.

-*Arrels històriques de la crisi ecològica*: Lynn White que acusa al judeocristianisme, el famós text.

-*Carta del cacic Seattle...*

-*El punt Déu en el cervell...* de Boff.

-*Pistes per a una nova visió ecològica*, de Boff.

Tots aquests textos es poden recollir a l’arxiu digital de l’Agenda:

<http://www.servicioskoinonia.org/agenda/archivo>

